

Розділ 1. Організація діяльності класного керівника

Тема 1. Система виховної роботи класного керівника

Зміст.

1.1. Нормативно-правове забезпечення виховної діяльності класного керівника

1.2. Виховна функція в діяльності класного керівника НУШ.

1.3. Сучасні ролі педагога як реалізатора виховного процесу.

1.4. Циклограма роботи класного керівника.

1.5. Кваліфікаційна характеристика класного керівника.

1.1. Нормативно-правове забезпечення виховної діяльності класного керівника

Розгляд цього питання розпочнемо цитатою з листа Міністерства освіти і науки України від 10.08.2022 №9105-22 щодо організації виховного процесу в закладах освіти у 2022/2023 навчальному році яка є актуальною на час воєнного стану «В жорстоких реаліях воєнного стану в Україні перед освітянами стоїть важливе завдання - об'єднання зусиль педагогічної та громадської спільнот на засадах взаєморозуміння, співробітництва щодо захисту прав та свобод, оволодіння дітьми універсальними цінностями та моделями поведінки, які складають основу світової культури. Відповідно до Закону України «Про освіту», Концепції Нової української школи **виховання є невід'ємною складовою освітнього процесу, є наскрізним процесом, охоплює усі сфери шкільного життя і має ґрунтуватися на цінностях. Особлива роль в організації виховної діяльності в закладі освіти належить класним керівникам**».

Діяльність класного керівника регламентується такими нормативно-правовими актами:

Конституція України (пам'ятаємо, що класний керівник відповідає за дотримання всіх прав дітей у класі).

Закону України «Про освіту»,

Закону України «Про загальну середню освіту» стаття 15 визначає невід'ємність виховного процесу від освітнього.

Концепція Нової української школи визначає зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, необхідних для успішної самореалізації в суспільстві.

Україна ратифікувала Конвенцію ООН про права дитини в перший же рік своєї незалежності. Ця Конвенція була ратифікована Постановою Верховної Ради України №789XII (78912) від 27 лютого 1991 року та набула чинності для України 27 вересня 1991 року.

Ресурс доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/789-12#Text>

Конвенція ООН про права дитини містить 54 статті. В цих статтях міститься 40 прав, які має дитина.

За відсутності спеціального законодавства для неповнолітніх їх права виділені окремими статтями Сімейного, Цивільного, Кримінального та Кримінально-Процесуального кодексів України, а також регулюються окремими законами, такими як закони:

«Про охорону дитинства»,

«Про соціальну роботу з дітьми та молоддю»,

«Про попередження насильства в сім'ї».

«Положенням про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти», затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 6 вересня 2000 року № 434, затвердженим в Міністерстві юстиції України 26 вересня 2000 року за №659/4880 (зі змінами).

Ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0659-00#Text>

<https://ips.ligazakon.net/document/RE12665>

До речі, у нашому законодавстві є лише два положення:

– про класного керівника;

– вчителя початкових класів.

Тому тут, мабуть, варто радіти, адже є окрема **інструкція, яка визначає всі компетенції, права та обов'язки класного керівника**.

Внутрішні правила розпорядку та **Статут школи**. Як правило, те, що закон оминає або не уточнює, окрема школа може тлумачити по-своєму з дотриманням Конституції і законодавства. Тому класному керівнику надважливо ознайомитися із **правилами своєї школи**.

Щодо організації виховного процесу то важливим документом є щорічні **методичні рекомендації з організації виховного процесу в закладах освіти**. Так в Інформаційних матеріалах щодо організації виховного процесу в закладах освіти у 2023/2024 навчальному році (посилання <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-organizaciyi-vihovnogo-procesu-v-zakladah-osviti-u-20232024-navchalnomu-roci>) який ґрунтується **на ціннісних орієнтирах**:

який ґрунтується **на ціннісних орієнтирах**:

- визнання унікальності й талановитості кожної особистості та **заборона будь-яких форм дискримінації**;

- **розвиток вільної особистості** через підтримку самостійності, підприємливості й ініціативності, розвиток критичного мислення та впевненості в собі;

- формування здорового способу життя і **створення умов для гармонійного фізичного та психоемоційного розвитку дитини**;

-забезпечення добробуту й **безпеки завдяки створенню атмосфери довіри, взаємоповаги і взаємодопомоги** у шкільному освітньому середовищі;

- заклад освіти має бути безпечним місцем, де **запобігають насильству й булінгу** (цькуванню), надають потрібну допомогу;

- утвердження людської гідності та доброчесності, зокрема академічної, через виховання чесності, відваги, наполегливості, милосердя, доброти, справедливості, поваги до прав людини;

- плекання любові до рідного краю, української культури, дбайливе ставлення до довкілля;

- формування активної громадянської позиції, відповідального ставлення до Української держави, історії українського народу, державної мови.

Ціннісні орієнтири визначають напрями діяльності вчителя початкових класів, функції і принципи які також регулюються нормативними актами. Так, перший напрям (табл 1.1.)

Таблиця 1.1.

Основні напрями діяльності класного керівника

Нормативний документ	Зміст документа
Закон України "Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності"	формування у дітей та молоді: - поваги до прав людини, духовних цінностей українського народу, національної самобутності; - оборонної свідомості та громадянської стійкості; - патріотизму; - поваги та розуміння важливості державних символів, державної мови; - усунення впливу держави-агресора (держави-окупанта) в інформаційній, освітній, культурній сферах України; - формування у суспільстві традицій вшанування пам'яті загиблих (померлих) ветеранів війни; - формування готовності громадян до виконання конституційного обов'язку щодо захисту незалежності та територіальної цілісності України
Стратегія національно-патріотичного виховання (Указ Президента України від 18 травня 2019 р. № 286	Визначено основні складові національно-патріотичного виховання: - громадсько-патріотичне, - військово-патріотичне, - духовно-моральне виховання.
Концепція Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 2020 р. № 1233-р	Формування: - загальнолюдських цінностей, - принципів любові і гордості за власну державу, її історію, мову, здобутки та досягнення у сфері культури, економіки, науки, спорту тощо.
Виховання здорового способу життя - пріоритет у діяльності закладів освіти є забезпечення безпеки учасників освітнього процесу	
Концепцію безпеки закладів освіти (розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 квітня 2023 р. № 301-р	Створити безпечні умови навчання та викладання, комфортну міжособистісну взаємодію, що сприятиме емоційному благополуччю учасників освітнього процесу, відсутності будь-яких проявів насильства

Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі (Указом Президента України від 25 травня 2020 року № 195)	Передбачено планування освітнього процесу, що сприяє запобіганню перевтоми, гіподинамії та інших дезадаптаційних станів тощо
Національна програма з охорони психічного здоров'я та психосоціальної підтримки	Курс підвищення кваліфікації «Перша психологічна допомога учасникам освітнього процесу під час та після завершення воєнних дій»
Всеукраїнська програма ментального здоров'я	Спецкурс підвищення кваліфікації для слухачів (освітян) очнодистанційної форми навчання «Важливі навички у періоди стресу»
статті 28 і 52 Конституції України Стаття 10 Закону України «Про охорону дитинства» Порядок реагування на випадки булінгу (цькування) Порядок застосування заходів виховного впливу	Подолання негативних явищ (булінг, домашнє насильство, кримінальні правопорушення)
«Про здійснення превентивних заходів серед дітей та молоді в умовах воєнного стану в Україні (Лист Міністерства освіти і науки України)	Профілактика шкідливих звичок та протиправної поведінки здобувачів освіти

Отже, щоб громадяни України і у подальшому демонстрували високу патріотичну свідомість та міцну громадянську позицію виховний процес у закладах освіти має системний та цілеспрямований характер. Наявність і в умовах військового часу нормативно-правових актів класному керівникові обирати вірний напрям виховання. Так, пріоритетним напрямом виховання є національно-патріотичне виховання громадян з активною життєвою позицією. Здоровий спосіб життя орієнтовано на безпеку та психологічну допомогу, розумове та інтелектуальне виховання на розвиток критичного мислення та підприємництва, екологічне виховання орієнтовано на гуманне ставлення до тварин в умовах війни. Естетичний на прищеплення любові до національної культури. Наявність нормативних та методичних матеріалів дає наукове підґрунтя для реалізації виховної функції в роботі класного керівника.

1.2. Виховна функція в діяльності класного керівника НУШ.

Повсякденне керівництво навчально-виховною роботою в класі здійснює **класний керівник**, призначений адміністрацією школи з числа вчителів, що викладають у ньому. Він **повинен забезпечити розв'язання таких завдань:**

- виховання в учнів **культури поведінки**,

- формування в них високих *моральних якостей*;
- забезпечення *єдності педагогічних вимог з боку сім'ї і школи*;
- організація в разі потреби *допомоги учням* (навчальної, матеріальної, моральної);
- проведення заходів, які передбачають *зміцнення здоров'я* учнів;
- організація суспільно *корисної праці учнів*,
- ведення *документації* класу;
- будівництва *взаємин з учнями та їхніми батьками* на демократичних засадах, співробітництві,
- сприяння розвитку *самоврядування* учнів.

Щодо документації. Орієнтовний перелік документації, яку веде класний керівник складає:

1. Класний журнал.
2. Особові справи учнів.
3. Табелі успішності.
4. План виховної роботи.
5. Матеріали виховних годин, годин спілкування тощо.
6. Розробки сценаріїв виховних заходів.
7. Щоденник психолого-педагогічних спостережень за учнями.
8. Щоденник роботи з “важкими учнями”.
9. Протоколи батьківських зборів.
10. Матеріали щодо запобігання дитячого травматизму, бесіди з правил дорожнього руху, облік проведення інструктажів.
11. Журнал обліку занять з учнями, які навчаються вдома (якщо такі учні є).
12. Літопис або фотоальбом класу.

Отже, класний керівник – це педагог, який в закріпленому за ним класі позаурочну виховну роботу:

- організує,
- координує,
- реалізує.

Основне завдання класного керівника – це координування всіх виховних впливів на школярів із метою розвитку особистості за допомогою:

- залучення їх до різноманітних видів діяльності та взаємин,
- створення належних умов для самовираження кожної дитини,
- збереження неповторності й розкриття її потенційних здібностей,
- захисту інтересів дитинства.

Саме важливість і відповідальність місії класного керівництва вимагає від педагога щирої любові до дітей, високого фахового рівня, потреби у постійному самовдосконаленні.

Основні функції класного керівника:

- організаторська (проведення роботи за всіма педагогічними аспектами);
- **виховна (формування особистості й колективу);**

- комунікативна (організація спілкування);
- координаційна (погодження всіх впливів, установлення взаємодії між усіма учасниками виховного процесу);
- коригувальна (перетворення, зміна особистості);
- екологічна (захист дитини від несприятливих впливів оточуючого середовища);
- адміністративна (ведення особових справ учнів та інших офіційних документів),
- діагностичну,
- стимулюючу.

Діагностична функція класного керівника передбачає (рис.1)

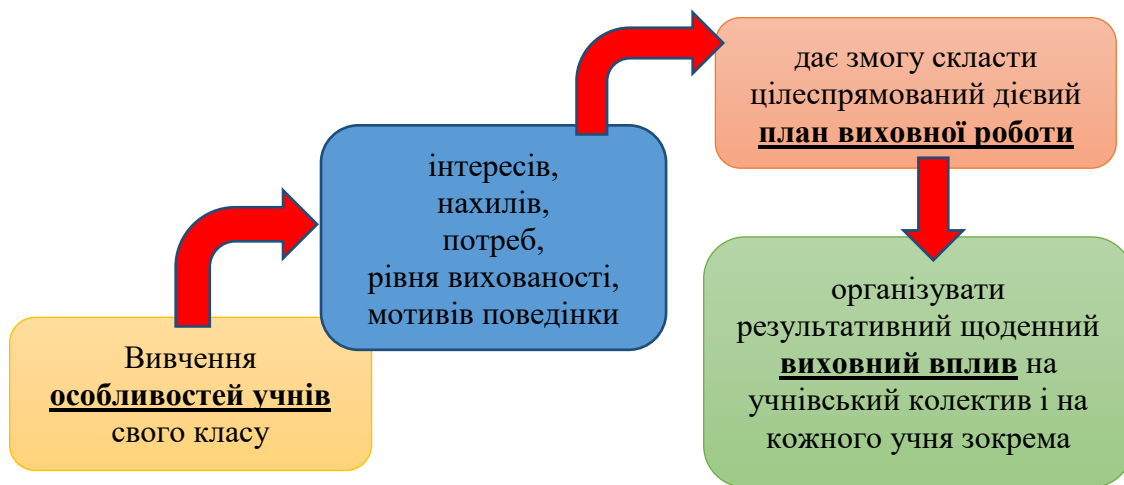

Рис.1. Схема діагностичної функції класного керівника

Для виявлення індивідуальних особливостей учнів використовують **методи науково-педагогічного дослідження**.

Організаторська функція полягає **в умінні залучати** колектив класу до різних видів виховної діяльності:

- пізнавальної, що збагачує уявлення учнів про **навколишню дійсність**;
- суспільно корисної, спрямованої на загальну **користь і благо**;
- ціннісно-орієнтаційної, яка розкриває учням духовні та матеріальні соціально значущі **цінності** й орієнтує на них їх поведінку;
- художньо-творчої, що дає учням можливість **реалізувати** індивідуальні творчі **здатки та здібності**;
- вільного спілкування, організації **дозвілля учнів, що взаємозбагачує їх**.

Для організації цього виду діяльності та забезпечення виховного результату педагог повинен володіти необхідними **організаційними вміннями та навичками**.

Виховна функція є найскладнішою в діяльності класного керівника.

План виховної роботи в класі визначає у виховній діяльності:

- зміст,
- форми,
- методи.

Класний керівник складає його з урахуванням загального змісту й методики виховання учнів у національній школі. Передусім **виховна діяльність класного керівника передбачає підготовку і проведення запланованих виховних заходів**, які є **дієвим засобом формування в учнів**:

- соціально цінних мотивів поведінки,
- здорових інтересів,
- духовних потреб, почуттів,
- позитивних моральних, правових, трудових, естетичних та інших якостей.

Класний керівник повинен **продумати**, як:

- **залучити** якомога більше членів дитячого колективу до підготовки і проведення виховного заходу,
- **знайти** кожному конкретну справу, бо лише за таких умов це стане справою самих учнів, за яку вони вболіватимуть, до якої ставитимуться з почуттям відповідальності.

Уміла підготовча робота з чітким розподілом обов'язків вже сама по собі виховує учнів, оскільки:

- потребує відповідної дисципліни як найпершої умови цікавого життя, успіху спільної справи;
- визнання людини за її ставленням до праці,
- відповідальності при виконанні дорученої справи,
- допомоги товаришам та ін.

За таких умов виховний **захід є завершальним актом** певного періоду виховної роботи.

Щоб виховний захід був ефективним, а його ідеї усвідомили учні, важливо **з'ясувати ступінь їх підготовленості до сприйняття** пропонованих їм:

- моральних, правових, естетичних та інших норм,
- положень,
- понять.

Якщо вони вже відомі учням, необхідно враховувати їхнє розуміння, погляди на них, щоб внести потрібні корективи.

Кожен **виховний захід має свою структуру**, яка залежить від методу або форми його проведення. Важливим структурним елементом такого заходу є **підготовчий етап**, на якому:

- **розподіляють обов'язки** між учнями з урахуванням їх можливостей,
- детально **продумують програму** виховного заходу в межах відведеного для нього часу,
- підбирають необхідну літературу й наочне **оформлення**,

- **контролюють** підготовленість учнів до **виконання** доручених завдань.

Успіх виховного заходу значною мірою залежить і від належного **оформлення приміщення**, в якому його проводять. Вдало оформлене приміщення, виставка учнівських технічних виробів чи малюнків, плакати з висловлюваннями видатних людей, музичний супровід, вази з квітами, естетично оформлене запрошення **викликають інтерес** до його змісту, пробуджують відповідні почуття.

Зміст виховного заходу має бути:

- доступним для відповідної **вікової** категорії учнів,
- сприяти досягненню конкретної **мети**,
- нести у собі **нову** для вихованців **інформацію**, особливо це стосується традиційних виховних заходів, які проводять щороку (відзначення Дня матері, Дня учителя тощо.).

Координаційна функція полягає у **спрямуванні класним керівником виховних зусиль** усіх педагогів, батьків і представників громадськості **на позитивні результати** у вихованні учнів.

Класний керівник передусім:

- **домагається**, щоб **колектив учителів**, який працює з учнями класу, **керувався єдиними вимогами до них**, здійснював індивідуальний підхід.
- вивчає **особливості** навчально-виховної роботи вчителів,
- ознайомлюється з їхніми **вимогами та стосунками** з учнями,
- обмінюється **думками** щодо поведінки окремих учнів, методів впливу на них.

Об'єднання та спрямування виховної діяльності є найважливішим його завданням.

Успіх виховної діяльності класного керівника залежить: також

- від того, наскільки тісно він співпрацює з **батьками**, може забезпечити єдність шкільного та сімейного виховання,
- від зв'язків із **підприємствами та установами**, які шефствують над школами,
- від допомоги в **організації** виховання учнів за місцем їх проживання, у **подоланні бездоглядності** школярів тощо.

Стимулююча функція полягає у своєчасному виявленні позитивних моментів у розвитку кожного учня класу і відповідному заохоченні його до наступних корисних дій і вчинків.

Таким чином, сучасний класний керівник:

по-перше, створює умови існування дитини в загальноосвітньому закладі для її успішної життєдіяльності;

по-друге, сприяє різнобічному творчому розвитку особистості, духовному становленню, збагненню сенсу життя;

по-третє, на базі наявної (зібраної та опрацьованої) інформації щодо психофізичного розвитку своїх вихованців, соціального оточення, сімейних обставин:

- контролює перебіг цілісного виховного процесу, процес становлення особистості кожної дитини, її моральних якостей;
- аналізує характер різнобічних впливів на учня;
- координує навчальну діяльність кожного вихованця й усього класного колективу, самовизначення, самовиховання й саморозвиток учнів, формування класного колективу, розвиток творчих здібностей вихованців, взаємини з іншими учасниками виховного процесу.

Робота класного керівника має бути:

- цілеспрямованою,
- системною,
- спланованою діяльністю,
- така що ґрунтується на базі програми виховання всього колективу школи, аналізу попередньої діяльності, позитивних і негативних тенденцій громадського життя, а також на основі особистісно-орієнтованого підходу з урахуванням актуальних завдань, що стоять перед педагогічним колективом школи, і ситуації в класному колективі.

Педагог також зважає на:

- рівень вихованості учнів,
- соціальні й матеріальні умови їх життя,
- специфіку сімейних обставин.

Класний керівник:

- формує мотивацію до навчання кожної дитини, вивчаючи її вікові й індивідуальні особливості для розвитку та стимулювання пізнавальних інтересів;
- створює сприятливі умови для розвитку світоглядної культури, навичок творчої праці через різноманітні форми й методи індивідуальної роботи,
- готує до успішного входження дитини в соціум формуючи демократичну культуру в системі класного самоврядування.

Системно працюючи з колективом класу, педагог:

- створює умови для гуманних взаємин між дітьми в колективі;
- сприяє формуванню моральних якостей і духовних орієнтирів;
- організує соціально ціннісні взаємини й переживання вихованців у класному співтоваристві, творчу, особистісно й суспільно значущу діяльність, систему самоврядування;
- створює ситуацію захищеності, емоційного комфорту, сприятливі психолого-педагогічні умови для розвитку особистості дитини, сприяє формуванню навичок самовиховання.

Водночас класний керівник *дбає про позицію й місце класу в шкільному колективі*, сприяючи різновіковому спілкуванню.

Для успішного розв'язання питань навчання, виховання й розвитку особистості дитини необхідні активна взаємодія всіх учасників навчально-виховного процесу, диференціація, інтеграція й координація педагогічної праці в єдиному навчальному просторі й соціокультурному середовищі.

Основні напрями в системі роботи класного керівника

Вивчення учнів і колективу класу: отримання демографічних, медичних, психологічних і педагогічних даних (сім'я, соціальний і матеріальний стан, стан здоров'я, рівень розвитку, вихованості й навченості, індивідуальні особливості тощо).

Постановка виховних завдань («перспектив»), загальних для класу або окремих груп, учнів класу.

Планування виховної роботи - складання плану для роботи з учнями, учителями, батьками, що містить перелік завдань і справ щодо їх розв'язання.

Організація, проведення та коригування різних видів діяльності відповідно до поставлених завдань і плану: проведення класних годин, колективних творчих справ, екскурсій, походів, вечорів, батьківських зборів тощо.

Організація роботи з батьками учнів: систематичне інформування про успішність, поведінку учнів, відвідування учнів удома, педагогічна освіта батьків, залучення їх до виховної роботи.

Аналіз та оцінювання результатів виховання: спостереження, опитувальники та інші методи, що дають змогу робити висновки щодо результатів і ставити нові завдання.

1.3. Сучасні ролі педагога

На сучасному етапі модернізації системи освіти, введення нових освітніх стандартів значно зростає роль вчителя. Нові принципи освіти вимагають застосування сучасних педагогічних технологій і нових методів, як навчання, так і виховання. В умовах Концепції Нової української школи (НУШ) розширюються функції та можливості вчителя, з'являються нові соціально-професійні ролі педагога в освітньому процесі. Сучасний вчитель – це агент змін. Це:

тьютор – фахівець з розвитку дитини, який налаштовує процес навчання, спираючись на сильні сторони дитини, формуючи індивідуальну відповідальність у неї за отримані знання і допомагає виробити ідеальну траєкторію руху.

фасилітатор – це вчитель, який стимулює та скеровує процес самостійного пошуку інформації та спільної діяльності учнів, підтримує прагнення до самореалізації, самовдосконалення та саморозвитку.

модератор – педагог, який налагоджує комунікативну взаємодію та забезпечує створення спільноти у класі. Педагог-фасилітатор – це *організатор процесу колективного розв'язання проблем у мікрогрупах учнів*. Його завдання – сприяти, допомагати, полегшувати.

коуч – це той, хто *надихає, мотивує і підтримує відповідальність за досягнення бажаних результатів на необхідному рівні до моменту їх здійснення*, коуч допомагає досягти мети, рухатись більш ефективно, розвивати сильні сторони особистості

ментор – це наставник, який має особистий досвід успіху і готовий поділитися ним зі своїм підопічним, якого на професійній мові називають – «менти». Для «менти», ментор одночасно є консультантом, мудрим радником, наставником, коучем і психологом. Його головне завдання, *попередити і вберегти учня від помилок і невдач*.

бадді – людина, яка допомагає співробітнику, що тільки влаштувався на роботу, звикнути до нового місця. У подорожах бадді — це той, хто зустрине у незнайомій країні, все покаже та розкаже. (рис.1.1.)

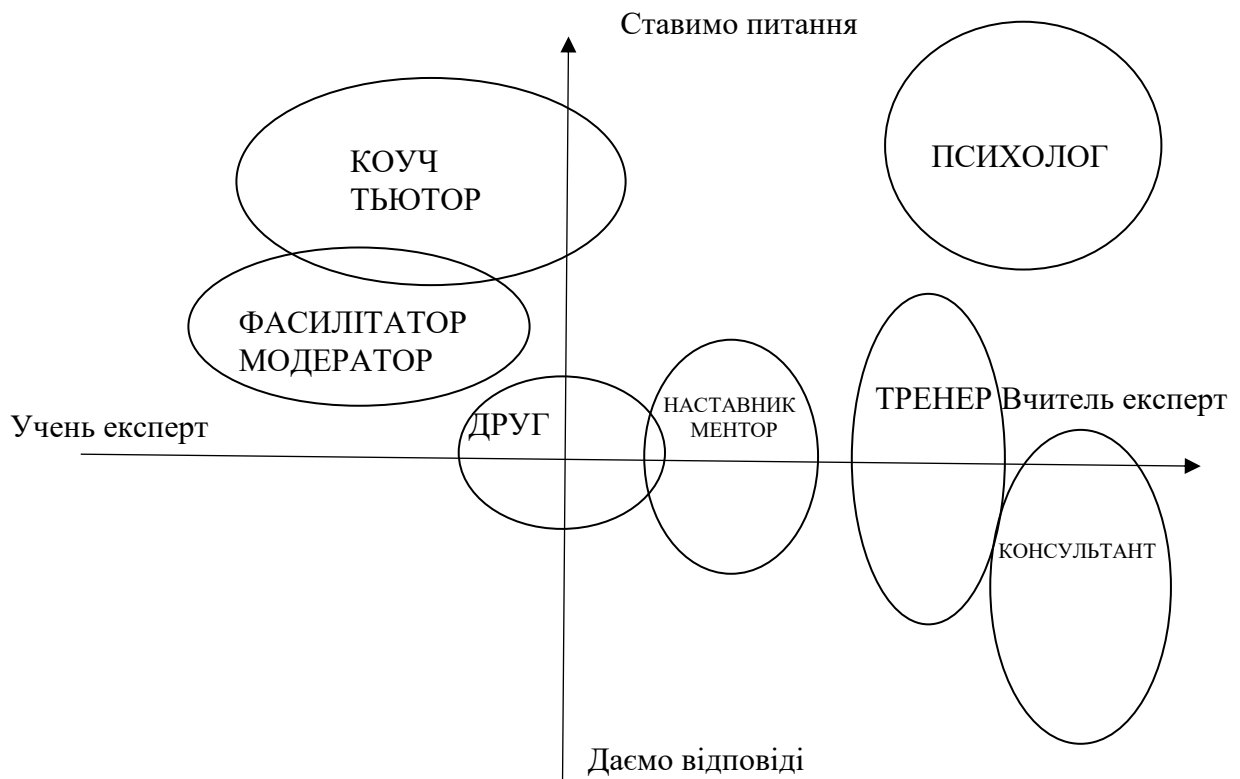

Рис.1.1. Нові ролі педагога

1.4. Циклограма роботи класного керівника.

Щоденно:

·- з'ясування причин відсутності учнів на заняттях, фіксація пропусків у класному журналі;

- бесіди з учнями, які запізнюються на уроки;
- організація чергування по класу;
- індивідуальна робота з учнями;
- контроль зовнішнього вигляду учнів;
- організація харчування.

Щотижня:

·- проведення годин класного керівника;

·- перевірка щоденників;

·- проведення заходів у класі за планом роботи;

·- робота з активом класу, організація діяльності органів учнівського самоврядування;

- контроль за виконанням доручень;
- організація прибирання закріпленої території пришкольної ділянки;
- робота з батьками;
- робота з учителями, які працюють у класі;
- зустріч зі шкільною медсестрою за довідками про хвороби учнів.

Щомісяця:

·- проведення класних зборів;

·- проведення бесід із безпеки життєдіяльності;

·- організація чергування класу по школі;

·- відвідування уроків учителів - предметників у своєму класі;

·- тестування та анкетування учнів із метою вивчення їхніх індивідуальних особливостей та аналізу розвитку учнівського колективу;

- контроль за станом підручників;
- зустріч із батьківським активом;
- відвідування учнів удома.

Один раз на семестр:

- оформлення класного журналу за підсумками семестру, складання звіту;
- заповнення табелів успішності та вручення їх учням;
- проведення батьківських зборів;
- участь у роботі семінару, методичного об'єднання класних керівників;
- аналіз виконання плану роботи, корекція плану виховної роботи;
- проведення відкритого виховного заходу;
- складання плану роботи на канікули.

Один раз на рік:

·- аналіз плану виховної роботи за попередній та складання на наступний навчальний рік;

·- оформлення особових справ учнів;

·- статистичні відомості про клас (станом на 05 вересня);

·- робота з підручниками (видання, перевірка, здавання);

·- написання характеристик (за необхідністю);

1.5. Кваліфікаційна характеристика класного керівника.

Згідно компетентнісного підходу класний керівник загальноосвітнього навчального закладу повинен сформулювати такий перелік компетентностей (табл.1.2.)

Таблиця 1.2.

**Базові компетентності
класного керівника загальноосвітнього навчального закладу
як педагогічного працівника**

Базові компетентності			
Педагогічний працівник			
№	Базові компетентності	Характеристики	Ознаки виявлення
1	Фахова Здатність до реалізації функцій професійної діяльності	Функції: Мотивації і стимулювання	Готовність застосовувати засоби, прийоми, технології щодо мотивації та стимулювання суб'єктів педагогічного процесу
		Проектувальна	Здатність визначати цілі (стратегічні, тактичні, оперативні), планувати процеси для досягнення бажаних результатів, планувати діяльність суб'єктів педагогічного процесу
		Організаційна	Здатність організовувати процеси, створювати умови для досягнення бажаних результатів
		Конструктивна	Спроможність переносити знання та уміння з одного виду професійної діяльності в інший; добирати доцільні методи, форми, засоби педагогічної діяльності; конструювати педагогічні заходи (навчальні заняття, виховні заходи, педагогічні збори тощо); розробляти методичне забезпечення педагогічного процесу
		Дослідницька	Здатність до організації та проведення досліджень (теоретичних, практичних), пошукової роботи; наукового аналізу й узагальнення власного педагогічного досвіду
		Контрольно-аналітична (діагностична)	Спроможність організовувати та проводити процедури контролю, визначати критеріальну основу оцінювання
		Рефлексивна	Здатність до переосмислення процесів, результатів, засобів їх досягнення; визначення шляхів покращення якості процесів та результатів

Продовження таблиці 1.2.

2	Соціальна	Здатність до життєдіяльності в суспільстві; взаємодії та праці в команді	Здатність аналізувати механізми функціонування соціальних інститутів суспільства, дотримуватись соціальних норм і правил; продуктивно співпрацювати з різними соціальними групами і партнерами в групі, виконувати різні ролі й функції в колективі; застосовувати технології розв'язання конфліктів, досягнення консенсусу; працювати в команді; застосовувати ефективні стратегії спілкування залежно від ситуації, технології говоріння і слухання, ділового мовлення
3	Загально-культурна	Здатність до розвитку культури особистості і суспільства в різних аспектах	Спроможність аналізувати й оцінювати найважливіші досягнення національної, європейської та світової, науки й культури; знати рідну й іноземні мови, застосовувати навички мовлення та норми відповідної мовної культури; застосовувати методи самовиховання, орієнтовані на систему індивідуальних, національних і загальнолюдських цінностей, для розроблення й реалізації стратегій і моделей поведінки та кар'єри; опановувати моделі толерантної поведінки та стратегії конструктивної діяльності в умовах культурних, мовних, релігійних та інших відмінностей між народами, різноманітності світу й людської цивілізації.
4	Здоров'язберігаюча	Здатність до збереження власного здоров'я	Збереження здоров'я фізичного, соціального, психічного і духовного (власного та здоров'я оточуючих); застосування навичок здорового способу життя, гармонізації режиму праці та відпочинку; запобігання та попередження професійного стресу та вигорання
5	Громадянська	Здатності в сфері суспільно-політичного життя в Україні, захисту власних прав і свобод, виконання громадянських обов'язків	Здатність орієнтуватися в проблемах сучасного суспільно-політичного життя в Україні; застосовувати процедури й технології захисту власних інтересів, прав і свобод своїх та інших громадян, виконання громадянських обов'язків у межах місцевої громади та держави загалом; застосовувати способи та стратегії взаємодії з органами державної влади; використовувати способи діяльності й моделі поведінки, що відповідають чинному законодавству України, задовольняють власні

			інтереси особи та захищають права людини й громадянина; робити свідомий вибір та застосовувати демократичні технології прийняття індивідуальних і колективних рішень, враховуючи інтереси й потреби громадян, представників певної спільноти, суспільства та держави.
6.	Інформаційна	Здатність до пошуку, обробки, збереження і створення інформаційних ресурсів та обміну ними	Здатність до використання інформаційно-комунікаційних технологій, орієнтуватися в інформаційному просторі, володіти й оперувати інформацією відповідно до потреб ринку праці; застосовування інформаційно-комунікаційні технології в професійній діяльності та повсякденному житті, раціональне використання комп'ютера й комп'ютерних засобів при розв'язуванні задач, пов'язаних з опрацюванням інформації, її пошуком, систематизацією, зберіганням, поданням та обміном; будувати інформаційні моделі й досліджувати їх за допомогою засобів ІКТ
Працівник загальноосвітнього навчального закладу			
Загальнофахові компетентності класного керівника загальноосвітнього навчального закладу			
№	Загальнофахові компетентності	Ознаки виявлення	
1	Функціональні	<p>Діагностична – діагностика інтересів, потреб і здібностей вихованців у сфері позакласної, позашкільної освіти.</p> <p>Прогностична – прогнозування тенденцій та перспектив розвитку здібностей вихованців; прогнозування результатів навчально-виховного процесу з урахуванням найважливіших факторів становлення особистості.</p> <p>Проектувальна – визначення мети та завдань діяльності у відповідності до діючого законодавства та в залежності від вікових та індивідуальних особливостей кожного вихованця; складання перспективного і поточного плану освітньої діяльності у відповідності до вимог нормативно-правових документів, які регламентують загальну середню освіту.</p> <p>Організаційна – залучення вихованців до творчої діяльності, спрямування професійної діяльності на пошук обдарованих дітей; забезпечення виконання програми загальної середньої освіти вихованців; здійснення профільного навчання вихованців, допрофільної підготовки, допрофесійної освіти та профорієнтаційної роботи засобами виховної роботи; створення умов щодо дотримання вихованцями техніки безпечної праці та санітарно-гігієнічних норм; ведення відповідної документації та складання звітності; звітування про наслідки своєї роботи та творчої діяльності вихованців.</p>	

		<p>Методична – розробка навчально-методичного забезпечення виховної роботи з класом; здійснення педагогічно обґрунтованого вибору форм та методів роботи.</p> <p>Координаційна – підтримка постійного зв'язку з педагогами, які працюють у класі; залучення до творчої діяльності митців та народних майстрів, співпраця з батьками, громадськістю, налагодження взаємодії з установами й організаціями, діяльність яких відповідає напрямам виховної роботи, органами місцевої влади.</p> <p>Дослідницька – здійснення дослідно-експериментальної діяльності щодо вдосконалення системи виховної роботи з учнівським колективом.</p> <p>Контрольно-аналітична – здійснення аналізу результатів навчання, виховання та розвитку учнів класу; аналіз активності та результативності участі учнів у виховних позакласних, позашкільних заходах, виставках, конкурсах різного рівня;</p> <p>Рефлексивна – здійснення аналізу та самооцінки власної професійної діяльності; розробка програми та планування особистого професійного розвитку, самоосвітньої діяльності.</p>
2	Когнітивні	<p>Фахово-теоретичні компетенції – готовність застосовувати у практичній діяльності знання теорії і методики виховної роботи з учнівським колективом класу.</p> <p>Фахово-методичні компетенції – спроможність дотримуватися у практичній діяльності вимог чинного законодавства України, а також нормативних документів Міністерства освіти і науки України, інших центральних уповноважених органів виконавчої влади з питань виховної роботи; правил і норм охорони праці, безпеки життєдіяльності, санітарно-гігієнічних норм та протипожежного захисту в умовах загальноосвітньої школи.</p> <p>Фахово-технологічні компетенції – здатність розробляти, застосовувати, переносити в нові ситуації технології організації позакласної, позашкільної виховної роботи; критерії і технології оцінювання діяльності вихованців.</p>
3	Діяльнісні	<p>Методико-технологічні компетенції – здатність планувати, організовувати, активізувати та оцінювати навчально-пізнавальну діяльність вихованців; застосовувати сучасні методи і форми навчання та виховання, педагогічні технології; здійснювати діагностику певних аспектів шкільної освіти, самоаналіз власної педагогічної діяльності, планувати самоосвітню діяльність.</p>
4	Соціальні	<p>Фахово-методичні компетенції здатність проводити організаційно-масову та культурно-просвітницьку роботу. Організація співпраці з педагогічними працівниками, учнями, батьками, громадськістю, організаціями, установами тощо.</p> <p>Фахово-технологічні компетенції створення банку описів технологій виховної роботи. Прогнозування результатів використання тієї чи тієї інноваційної технології на основі чіткого усвідомлення її суті, оцінки своїх можливостей щодо її використання і особливостей учнів, їхніх інтересів і потреб.</p>

5	Комунікативні	<p>Фахово-методичні наявність розвинутих мовленнєвих навичок, володіння різними мовами (рідною та однією-двома іноземними), вміння складати ділові папери та ін.</p> <p>Фахово-технологічні забезпечення інтеграції закладу освіти в зовнішнє інформаційне середовище, володіння сучасними засобами зв'язку, використання Інтернет-ресурсів у фаховій діяльності.</p>
6	Особистісні	<p>Громадянські якості: патріотизм, національна самосвідомість, правосвідомість, толерантність, усвідомлення рівних прав, обов'язків і свобод для всіх громадян; здатність до вибору; громадянська гідність, почуття громадянського обов'язку, почуття громадянської відповідальності, досконале знання державної української мови.</p> <p>Моральні якості: гуманність, доброта, чуйність, справедливість, чесність, совісність, щирість, дисциплінованість.</p> <p>Професійні якості: активність, цілеспрямованість, наполегливість, працелюбність, добросовісність, креативність, ініціативність, комунікабельність, самостійність, здатність до рефлексії, мобільність вимогливість, тактовність; емоційна стабільність, поведінкова гнучкість, здатність до саморегуляції своєї поведінки.</p>
Класний керівник		
Спеціальнофахові компетентності класного керівника загальноосвітнього навчального закладу		
№	Спеціально-фахові компетентності	Ознаки виявлення
1	Функціональні	<p>Організаційна – організація дозвілля дітей у позакласній, позашкільній роботі у відповідності до діючого законодавства та в залежності від вікових та індивідуальних особливостей кожного вихованця; створення умов для організаційно-масової, художньо-естетичної, спортивно-масової та культурно-просвітницької роботи у загальноосвітній школі; організація позакласної, позашкільної навчально-виховної роботи, змістовного дозвілля дітей та молоді; сприяння розвитку учнівського самоврядування в класі; створення умов для активізації діяльності учнів класу у громадських організаціях, залучення вихованців до участі у районних, обласних, Всеукраїнських та Міжнародних проектах, конкурсах, змаганнях, акціях, форумах та інших культурно-просвітніх заходах; вжиття заходів щодо попередження безпритульності та бездоглядності дітей та молоді у мікрорайоні позашкільного навчального закладу.</p> <p>Методична – розробка і реалізація ігрових програм, цільових проектів, масових заходів, програм виховної діяльності учнівського колективу класу, програм навчання активістів, членів учнівського самоврядування класу.</p>
2	Когнітивні	<p>Спеціально-теоретичні компетенції – готовність застосовувати у практичній діяльності знання основ історії та теорії педагогіки, соціальної педагогіки, психології, основ культурно-масової роботи, історії виникнення ігор і розваг; основи</p>

		<p>драматургічної побудови масових виховних, розважальних заходів, основ конференсу; теорії дитячого та юнацького самоврядування.</p> <p>Спеціально-методичні компетенції – спроможність застосовувати у практичній діяльності знання вимог нормативних документів з питань виховної, культурно-масової, спортивно-масової роботи; методики та технологій підготовки, організації та проведення виховних заходів у загальноосвітній школі, діяльності дитячих та юнацьких громадських організацій; методики проведення ігор і масових виховних, розважальних заходів.</p> <p>Спеціально-технологічні компетенції – здатність застосовувати принципи розробки виховних, культурно-масових, спортивно-масових та масово-розважальних заходів, програм діяльності дитячих та юнацьких громадських організацій.</p>
3	Діяльнісні	<p>Методико-технологічні компетенції – здатність планувати, організовувати, активізувати та оцінювати виховну, культурно-масову, спортивно-масову діяльність вихованців та роботу дитячих та юнацьких громадських організацій; використовувати сучасні методи, форми, педагогічні технології позакласної, позашкільної виховної роботи та організації діяльності дитячих та юнацьких громадських організацій; спроможність здійснювати діагностику всіх аспектів виховної діяльності загальноосвітнього навчального закладу, класу та діяльності дитячих та юнацьких громадських організацій.</p>
4	Соціально-комунікативні	<p>Спеціально-методичні компетенції здатність до здійснення співпраці в різних напрямках реалізації їх можливостей (керівництво гуртками, проведення екскурсій, участь у виховних заходах тощо). Організація різноманітної діяльності учнівського колективу класу по досягненню мети виховання.</p> <p>Спеціально-технологічні компетенції Створення умов для впровадження інноваційних технологій в роботу з учнівським колективом класу. Реалізація спроб поєднати цікаві елементи різних технологій виховання у здійсненні виховного процесу в конкретному класному колективі з метою конструювання власної експериментальної технології виховання.</p>
5.	Особистісні	<p>Громадянські якості: патріотизм, національна самосвідомість, правосвідомість, толерантність, усвідомлення рівних прав, обов'язків і свобод для всіх громадян; здатність до вибору; громадянська гідність, почуття громадянського обов'язку, почуття громадянської відповідальності, досконале знання державної української мови.</p> <p>Моральні якості: гуманність, доброта, чуйність, справедливість, чесність, совісність, щирість, дисциплінованість.</p> <p>Професійні якості: активність, цілеспрямованість, наполегливість, працелюбність, добросовісність, креативність, ініціативність, комунікабельність, самостійність, здатність до рефлексії, мобільність вимогливість, тактовність; емоційна стабільність, поведінкова гнучкість, здатність до саморегуляції своєї поведінки.</p>

Результативність педагогічної діяльності:

1. Професійний рівень компетентності педагогічного працівника

- виконання професійних обов'язків;
- рівень розвитку об'єктів та суб'єктів педагогічної діяльності;
- методичні та наукові доробки;
- педагогічна активність (участь у педагогічних заходах різного рівня);
- відзнаки та нагороди.

2. Загальнофаховий рівень компетентності класного керівника

- рівень задоволення освітніх потреб вихованців (за результатами діагностики);
- активність та результативність участі вихованців класу в конкурсах, проєктах різного рівня (навчального закладу; району; міста, регіону; всеукраїнського, міжнародного);
- участь у конкурсах педагогічної майстерності.

3. Спеціально-фаховий рівень компетентності класного керівника

- якість проведення виховних заходів;
- рівень задоволення вихованців діяльністю дитячої (юнацької) громадської організації.

Професіограма (перелік науково обґрунтованих вимог) класного керівника включає такі компоненти:

1. Якості та властивості особистості:

- громадська та моральна зрілість,
- установка на діяльну участь в оновленні економічного, політичного та духовного життя суспільства,
- суспільна активність,
- любов, гуманне ставлення до дітей (людей),
- позитивне ставлення до роботи з дітьми різних національностей,
- покликання до педагогічної діяльності, потреба займатися нею, захопленість нею, переконаність у її суспільній і особистісній значущості,
- прагнення до самоосвіти і самовиховання, до предмета, що викладається, прагнення до новаторства й активної творчості в роботі,
- нахил до науково-дослідницької діяльності,
- творчо-практичний склад мислення, педагогічна уява;
- інтуїція,
- уміння розподіляти і зосереджувати увагу,
- швидкість переходу від процесу збудження до гальмування,
- витримка і само-опанування,
- вимогливість і тактовність,
- готовність прийти на допомогу,
- відвертість,
- терпіння,

- винахідливість,
- оптимізм,
- твердість і послідовність у словах і діях,
- організованість,
- відповідальність,
- діловитість,
- комунікабельність,
- благородство,
- скромність,
- чесність,
- повага до дітей,
- справедливість,
- самокритичність,
- спостережливість,
- виразне і впливове мовлення,
- інверсія, емпатія, альтруїзм, зібраність, акуратність,
- зовнішня охайність.

2. Знання:

- основ педагогіки і психології,
- теорії і методики виховної роботи,
- анатомо-фізіологічно-гігієнічні,
- змісту навчального предмета і методики його викладання,
- змісту і методів роботи з батьками, громадськістю, важкими дітьми, дітьми різних національностей;
- організаційних принципів управління навчанням і вихованням,
- системи міжособистісних стосунків у колективі,
- вікових, соціальних та індивідуальних особливостей дітей,
- політики, історії, краєзнавства,
- особливостей національних відношень,
- моралі, етики, естетики, культури, мистецтва, техніки, права, науки, літератури, релігієзнавства, екології, основ сімейного життя.

3. Уміння і навички:

а) конструктивні:

- планувати виховну роботу,
- відбирати доцільні види діяльності і матеріал до заходів,
- планувати перспективні лінії розвитку колективу і кожної особистості,
- здійснювати індивідуальну програму виховання кожного учня в колективі,
- індивідуальний підхід до учнів;

б) організаторські:

- виявляти і організовувати актив класу,
- керувати ним,

- організувати різнопланову колективну та індивідуальну діяльність учнів,

- розвивати їхню активність,

- здійснювати контроль і допомогу у виконанні учнями доручень,

- організувати роботу з батьками і громадськістю;

в) комунікативні:

- встановлювати педагогічно доцільні стосунки з учнями, батьками, вчителями,

- регулювати внутріколективні і міжколективні відношення,

- схилити до себе учнів, батьків, знаходити потрібні форми спілкування,

- передбачати результат педагогічного впливу на стосунки з учнями;

г) діагностичні:

- здійснювати педагогічну діагностику педагогічного процесу,

- організувати педагогічні явища, ставити і розв'язувати педагогічні завдання, висувати гіпотези, здійснювати нескладний експеримент, узагальнювати матеріал,

- коректувати і критично оцінювати свою діяльність,

- прогнозувати засоби і методи роботи, використовувати передовий досвід;

г) прикладні:

- масово-ігрові (співати, малювати, танцювати, виразно читати, грати на музичних інструментах, працювати з ТЗН),

- спортивно-туристичні;

д) педагогічна техніка:

- володіння культурою і технікою мовлення, мімікою, жестами, вміння надавати обличчю необхідного виразу, голосу - інтонацію,

- вміння зацікавлювати, навіювати, стримувати учнів,

- організувати себе, посилювати внутрішнє збудження та гальмування.

Така професіограма сприяє ефективному профвідбору абітурієнтів, підготовці майбутніх педагогів до виконання у майбутньому функцій класного керівника, підбирати кандидатури на класного керівника в педагогічному колективі.

Контрольні запитання

1. Розкрийте зміст функцій класного керівника загальноосвітньої школи.

2. Які риси мають бути притаманні класному керівникові для успішного виконання ним своїх обов'язків?

3. Розкрийте вимоги до структури змісту плану роботи класного керівника.

4. Які нормативно-правові акти регулюють діяльність класного керівника?